

V TEJ ŠTEVILKI

5 ❖ 2023

UVODNIK	ANTENA	
03 Igor Bahovec Zakaj odpor proti sinodalni poti papeža Franciška?	18 Novice	68 Vilma Purič Ob letu obsorej
FOKUS	LITERATURA	72 Franc Križnar Primorski glasbeniki skozi čas in prostor: Glasbena matica Trst
06 Ivo Jevnikar Šest desetletij literarne nagrade Vstajenje	25 Klavdija KIA Zbičajnik Plevnik Cikel Haiku pesmi	74 Ingrid Patricia Boben Častna občanka Vipave je postala Magda Rodman
 06	PRILOGA »RAST«	 74
	33 Mladinska priloga RAST	
	POLETNO BRANJE	
	41 Literarna dela za poletno branje	
NAŠ UTRIP	PREBRALI SO ZA VAS	POD ČRTO
12 Iztekla se je sezona ponedeljkovih večerov Društva slovenskih izobražencev	62 Adrijan Pahor Marij Čuk, Fojba	76 Popravek glede dr. Borisa Furlana
EKOLOGIJA	63 Majda Cibic Mirko Krasna, Moja pešpot skozi Ricmanje	PROSTI ČAS
14 H.J. Vsega s(m)o krivi »navadni ljudje«	ODPRTO PISMO	78 Mitja Petaros Čebelice na kovancih
IZ NAŠE ZALOŽBE	KULTURA	 78
17 Nadia Roncelli Z Mladiko v poletni čas	65 Mojca Polona Vaupotič »Rovtarski krajinar«	

Na platnici: zaželimo vam poletni oddih v naši krasni Sloveniji (foto pexels-Robert Hrovat)

ZAKAJ ODPOR PROTI SINODALNI POTI PAPEŽA FRANČIŠKA?

Igor Bahovec



Verjetno je sinoda o sinodalnosti ena izmed ključnih zadev, s katerimi skuša papež Frančišek v rimokatoliški Cerkvi in širše spodbuditi tako potrebno prenavo in spremembe. Spremembe, ki bi po eni strani okrepile dostojanstvo človeka (oseb, narodov in kultur, dejavnosti ...) in prek skupnega dobrega, solidarnosti in subsidiarnosti ter odzivanja na krik ubogih in krik Zemlje odgovorile na izjemno krizo, v kateri je velik del sveta, po drugi strani pa gre za »notrajcerkveno« spremembo – spremembo, ki vključuje duhovno prenavo krščanstva, ne le rimokatolištva, in pot iskanja spremenjene zunanje institucionalne oblike Cerkve v novi dobi. Mimogrede: glede krize, ki je lahko pot v katastrofo, umik ali pot resnične ustvarjalnosti, velja prebrati več papeževih govorov. V Svetem pismu je niz kriznih situacij, iz katerih se je rodila sinergija Božjega in človeškega, Božji poseg v zgodovino. Brez krize ni mogoče razumeti poslanstva ne Elije ne Mojzesa, ne Petra in ne Pavla, ne velike večine oseb v Svetem pismu, tudi Jezusa ne. Kriza je sestavni del življenja in priložnost za razmislek in razvoj nečesa novega.

Težnja po tako velikih spremembah seveda ne more naleteti le na odobravanje. Tudi zato ne preseneča, da je ne le med laiki, temveč tudi med duhovniki in škofi pogosto nezaupanje do sinodalnega premika, ki gre vse do odkritega nasprotovanja. Kako to, zakaj tak upor besedam papeža Frančišek v več govorih, tudi rimski kuriji, škofom in kardinalom, da je sinodalnost način, ki ga Bog pričakuje od Cerkve 21. stoletja? V tem in nekaj naslednjih prispevkih bom skušal pojasniti nekatere vidike, ki bodo – če jih gledamo povezano – skušali podati celovit odgovor.

* * *

Pred kratkim je bilo objavljeno, da se je iz rimokatoliške Cerkve v Nemčiji lani izpisalo več kot pol milijona ljudi. To je izjemno visoka številka, skoraj 2,4 odstotka vseh (registriranih) katoličanov. Nekoliko manj, malenkost pod 2 odstotka, je bilo izstopov iz evangeličanske Cerkve. Za Slovenijo nimamo enakovrednih podatkov, iz letnih poročil Katoliške cerkve pa vemo, da se je pred zdravstveno pandemijo v dobrih desetih letih močno zmanjšalo število nedeljnikov, krstov, prvih obhajil, birm in porok. Padec med 25 % in 30 % v vsaki izmed naštetih zadev se bistveno ne razlikuje po škofijah. Rezultati javnega mnenja sicer na kažejo tako drastičnih sprememb.

Kaj povedo in k čemu pozivajo ti podatki – pa ne le ti, saj tudi mnoge druge zadeve kažejo na isto smer spreminjanja? O tem govore podatki, poglobljene refleksije in teoretski pogledi, predvsem pa življenja samo. Omenimo samo eno zadnjih celovitih del o krščanstvu: Tomáš Halík, *Popoldan krščanstva. Pogum za spremembo* (v češkem izvirniku je knjiga izšla leta 2021; v slovenščino še ni prevedena; italijanski prevod: *Pomeriggio del cristianesimo. Il coraggio di cambiare*, zal. Vite e Pensiero, 2022).

Kratko je moč reči tole. Prvič, očitno je, da institucionalni model zahodnega krščanstva v Evropi, ki je prevladoval več stoletij, ne ustreza zahtevam življenja, ne more ustvarjalno odgovoriti na izzive sedanjosti. Prišlo je do velike kulturne spremembe – kulture kot komunikacije (besede, jezik, podobe itd.), orientacije (vrednot, norm, globinskih pogledov itd.) in načina življenja (navad itd.). Mnogi ljudje bolj kot nauku in idejam (bolje: ideologijam) zaupajo neposrednemu doživljanju. Res je sicer, da doživljanje pogosto ostaja na površini, na čutno-zaznavni ravni, vendar to vseeno lahko prepoznavamo kot znak velikega premika. Končano je obdobje, ko je prevladoval koncept, in kultura se odpira drugačnemu temeljnemu principu. Tu

ne bi odprl vprašanja, ali je bolj primerno govoriti, da smo že v novi dobi, ali smo v obdobju prehoda. Gotovo pa smo že več desetletij v času, ko se oblikuje prihodnost – in tako bo še nekaj desetletij. Nekateri obrisi nove dobe pa so že razvidni – tako v družbi kot v Cerkvi.

Drugič, če gre za tako veliko spremembo družbe in (različnih) Cerkev, je lahko primeren odgovor le tak, ki sega dovolj globoko in temeljito, ki je resnično ustvarjalen – v enaki meri kot težavnost izziva oziroma problema, ki zahteva odgovor. Zato ni čas, da bi se oklepali starih gotovosti, ampak da prožimo ustvarjalne procese in razvijamo primeren razvoj. Čas je pomembnejši kot prostor, je eno izmed štirih načel, ki jih v mnogih delih razvija papež Frančišek. Jasno so zapisane že v *Veselju evangelija*.

Ta dinamika kulture je značilna za celotno družbo, ne le za Cerkev. Vendar ima Cerkev posebno nalogo – pa ne zaradi »sebe«, denimo, da bi nekako ohranjala kakršnekoli privilegije, časti, bogastvo ali moč (kar je v določenih obdobjih imela), ampak zaradi poslanstva, ki ga je prejela oziroma h kateremu je poklicana. Cerkev je bila ustanovljena kot znamenje in priča odrešenja. Zato je bila njena prvobitna naloga pričevanje za to, kar smo prejeli – kot je naročil Jezus: »To delajte v moj spomin.«

Način, kako se je to uresničevalo, vedno vsebuje isto bistveno resničnost, a je vedno kulturno različen. Zato je edinstvo v različnosti v samem izvoru Cerkve – čeprav se tako, treba je priznati, ni vedno živelo. V nekem obdobju se je poudarjalo prav nasprotno: ne edinstvo v različnosti, ampak poenotenje. V našem času pa se to kaže za eno izmed ključnih nalog Cerkve. Zakaj? Ker smo po eni strani v času radikalizacije pluralizma in individualizma, ki je pripeljal do fragmentacije in zarsrediščenosti, do strpnosti brez dejavnega priznavanja bližine in povezanosti z drugim, brez razvijanja soodgovornosti, do razpada potrebnih družbenih in moralnih vezi (potrebne kohezije). Temu nasprotne težnje so kolektivistične in ideološke močne identitete, ki pa izključujejo druge. Populizmi in ideologije niso rešitev – kajti vedno gradijo na povečevanju dela nad celoto, nekaterih nad drugimi. Kot so pokazali sociologinja Margaret Archer in mnogi drugi: nasprotje individualizma ni kolektivizem, ampak bratstvo. Način življenja v taki smeri izhaja iz priznavanja in prizadevanja za pristen dialog, kulturo bližine ipd., predvsem pa spodbuja dejavno vključenost vseh, participacijo, soudeležnost.

Zato je podnaslov sinode o sinodalnosti zelo poveden: občestvo, soudeležnost (participacija) in poslanstvo. Gre za to, da se občestvenost oziroma pristna skupnostna povezanost (znotraj Cerkve in širše) gradi prek vključenosti in soudeležnosti, namen pa ni »zase«, ampak v službi poklicanosti Cerkve – poslana je v svet, da pričuje za evangelij. V tem pogledu je zanimivo, da se občestvenost povezuje z razumevanjem človeka kot osebe (ne racionalnega posameznika).

Kako to, da je med temi, ki nasprotujejo sinodalnosti, tudi veliko teh, ki se imajo za personaliste? Mislim, da gre pri taki drži za notranje nasprotje

»Institucionalni model zahodnega krščanstva v Evropi, ki je prevladoval več stoletij, ne more ustvarjalno odgovoriti na izzive sedanjosti.«





(vir: Flickr, foto Marko Vombergar)

»Dialog zato po eni strani gradi skupnost, povezanost in je osnova pristnega srečanja med ljudmi različnih kultur, religij itd.«

je pisal že Martin Buber. On razločuje navidezni dialog (v dialog preoblečeni monolog), tehnični dialog in resnični dialog. Za resnični dialog je potrebna obrnjenost k drugemu, odnos (srečanje) iz srca v srce; odnos jaz-ti, in ne jaz-ono. V takem dialogu je drugi oseba, ne »sredstvo«, koristno, ker lahko kaj naredi.

Dialog zato po eni strani gradi skupnost, povezanost in je osnova pristnega srečanja med ljudmi različnih kultur, religij itd. V tem pogledu se lahko s hvaležnostjo ozremo na junijsko srečanje foruma za dialog in mir »Mir tebi, Evropa! Mir tebi, Balkan!«. Je eden izmed poskusov, da se iz srečanja rodi razvija in krepi bolj poln medsebojni odnos.

Vendar ne smemo prezreti drugega sestavnega vidika vsakega pristnega dialoga, ki sega onkraj vidika medsebojnih odnosov in povezanosti. Dialog je tudi pot ustvarjalnosti, pot, ki odpira in rojeva novo. Sam poznam vrsto primerov v družboslovju in fiziki, med njimi velika odkritja znanosti in izjemna družbena gibanja, ki jih brez tega vidika dialoškosti ni mogoče pojasniti. Zanimiv je tudi »poseben primer« dialoškosti – dialoška mediacija. Kot je pokazal Peter Berger v mednarodni študiji o mediaciji v situacijah normativnega konflikta (na ravni držav), je edino dialoška mediacija rodila

nove vrednote, nove rešitve, ki so prej konfliktnim stranem omogočile bolj spravljeno sobivanje (tega druga dva tipa mediacije – imperativna in pragmatična mediacija – dejansko ne omogočata).

Osebno menim, da je drugi vidik dialoga v našem času bistven za iskanje odgovorov na izzive Cerkev in družbe. Na tem mestu le kratka intuicija, zakaj tako menim. Mislim, da je bistvo drugega vidika pristne dialoškosti v sinergiji. Sinergija v najboljšem smislu je povezanost, ki rodi sadove, ki jih noben del sam ne more roditi. O sinergiji veliko pove ustvarjenost človeka: bistvo človeške

ustvarjenosti je v odnosu med moškim in žensko: ustvarjeni smo za klicanje v odnos, potrebujemo dopolnjevanje, človek ni samozadostno bitje. Ustvarjeni smo v odnosu in iz odnosa (»naredimo človeka« piše v Svetem pismu – ali ni to izraz dialoga znotraj Svete Trojice?).

V tem kontekstu postane jasno, da je namen sinodalnosti spodbuditi sinergijo, sinergijo Svetega Duha in ljudi, sinergijo krščanskih občestev, sinergijo Cerkev in kultur, sinergijo verujočih in ljudi dobre volje. Sinergijo, ki ni sama sebi namen, ampak je pot ustvarjalnosti v službi človeštva.

– o tem bom nekoliko več napisal v naslednjem prispevku.

Zaključil bi s poudarkom, da je sinodalnost proces. Proces, ki ga ne more »samoreferenčno« voditi elita (duhovniška, intelektualno-kulturna in družbenopolitična elita), ampak gre za vključenost, participacijo celotne skupnosti, ki jo vsebina zadeva (v krščanstvu torej Božje ljudstvo, katerega del smo vsi verujoči).

Iz sociologije skupnosti bi rekli, da mora skupnost najprej razviti pristen družbeni dialog. Vendar – kaj je resnični dialog, kajti beseda dialog se uporablja v več različnih pomenih? O »treh dialogih«